

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas vārdā

Rīgā 2018. gada 11. oktobrī

lietā Nr. 2017-30-01

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs,

pēc Augstākās tiesas pieteikuma,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 9. punktu, kā arī 19.¹ un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2018. gada 11. septembra tiesas sēdē izskatīja lietu

„Par Civilprocesa likuma 26. panta pirmās daļas, 128. panta otrās daļas 1.² punkta pirmā teikuma un 132. panta pirmās daļas 6. punkta, ciktāl tie nosaka pienākumu prasības pieteikumā norādīt atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

Konstatējošā daļa

1. Saeima 1998. gada 14. oktobrī pieņēma Civilprocesa likumu, kas stājās spēkā 1999. gada 1. martā.

Civilprocesa likuma 26. panta pirmā daļa noteic, ka prasību pret fizisko personu ceļ tiesā pēc tās deklarētās dzīvesvietas. Atbilstoši Civilprocesa likuma

128. panta otrās daļas 1.² punkta pirmajam teikumam prasības pieteikumā norādāms atbildētāja, trešās personas vārds, uzvārds, personas kods, deklarētā dzīvesvieta un deklarācijā norādītā papildu adrese, bet, ja tādas nav, – dzīvesvieta. Savukārt Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 6. punkts paredz, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja lieta nav piekritīga šai tiesai.

2. Pieteikuma iesniedzēja – Augstākā tiesa (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) – uzskata, ka Civilprocesa likuma 26. panta pirmā daļa, 128. panta otrās daļas 1.² punkta pirmais teikums un 132. panta pirmās daļas 6. punkts, ciktāl tie paredz pienākumu prasības pieteikumā norādīt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi, (turpmāk – apstrīdētās normas) neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pantam.

Augstākā tiesa lēmumu par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesai pieņēma, izskatot administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz privāto tiesību juridiskās personas pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei (turpmāk – Pārvalde) izsniegt tai informāciju par vairāku publisku personu deklarēto dzīvesvietu. Šī informācija pieteicējai administratīvajā lietā esot nepieciešama, lai vērstos pret attiecīgajām personām vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā.

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām prasītājam, lai tas varētu vērsties tiesā civilprocesuālā kārtībā, obligāti jāapstrādā iespējamā atbildētāja – fiziskās personas – dati, proti, informācija par viņa deklarēto dzīvesvietu. Civilprocesa likumā neesot regulējuma, kas ļautu prasītājam vērsties tiesā, ja tas nav noskaidrojis iespējamā atbildētāja dzīvesvietu. Tādējādi ar apstrīdētajām normām tiekot aizskartas iespējamā atbildētāja civillietā pamattiesības, kas noteiktas Satversmes 96. pantā.

Informācija par personas deklarēto dzīvesvietu esot glabājama Iedzīvotāju reģistrā. Atbilstoši Iedzīvotāju reģistra likuma un Fizisko personu datu aizsardzības likuma (zaudējis spēku 2018. gada 5. jūlijā) normām šāda informācija varot tikt izsniegta trešajai personai citstarp tad, ja tā šai personai nepieciešama, lai īstenotu savas likumiskās intereses. Konkrētajā gadījumā pieteicējai administratīvajā lietā

likumiskā interese vērsties tiesā ar civilprasību izrietot no Satversmes 92. panta pirmā teikuma. Lemjot par fiziskās personas datu izsniegšanu, esot nepieciešams samērot minēto informācijas pieprasītāja likumisko interesi ar attiecīgajam datu subjektam Satversmes 96. pantā noteiktajām pamattiesībām, bet izskatāmajā gadījumā tas neesot iespējams.

Administratīvā procesa ietvaros esot ierobežotas iespējas pārliecināties par to, vai informācijas pieprasītāja interese vērsties tiesā ir patiesa un vai atsauce uz vēlmi vērsties tiesā netiek izmantota negodprātīgi – ar mērķi noskaidrot konkrētas personas dzīvesvietas adresi. Turklāt nedz atbildīgā iestāde, nedz administratīvā tiesa neesot tiesīga vērtēt informācijas pieprasītāja iecerētās civilprasības pamatotību. Tādēļ pastāvot risks, ka, izsniedzot informāciju par iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, var tikt aizskartas viņa tiesības uz privāto dzīvi. Pieteikuma iesniedzēja, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, norāda, ka šāds risks jo īpaši skarot publiskas personas. Savukārt tad, ja informācija par iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu netiek izsniegta, informācijas pieprasītājam tiekot liegta iespēja īstenot tiesības uz taisnīgu tiesu.

Apstrīdētās normas esot pieņemtas un izsludinātas Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā, kā arī pietiekami skaidri formulētas, lai persona varētu izprast no tām izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt to piemērošanas sekas. Tātad šajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums esot noteikts ar likumu. Atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adreses norādīšanai civilprocesā esot divas funkcijas – tā esot nepieciešama tiesas dokumentu nosūtīšanai iespējamajam atbildētājam, un atbilstoši šai adresei tiekot noteikta piekritīgā tiesa. Tādējādi tiekot nodrošināta iespējamā atbildētāja civillietā informēšana par tiesas procesu, kā arī viņa iespēja pienācīgi tajā piedalīties un īstenot savas procesuālās tiesības, jo piekritīgā tiesa atrodoties tuvāk atbildētāja dzīvesvietai un esot viņam ērtāk pieejama. Tātad apstrīdētajās normās noteiktajam pamattiesību ierobežojumam esot leģitīms mērķis – iespējamā atbildētāja civillietā tiesību uz taisnīgu tiesu aizsardzība.

Lai gan apstrīdētās normas esot piemērotas šā leģitīmā mērķa sasniegšanai, tomēr pastāvot saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem šo mērķi varētu sasniegt. Saziņai ar

iespējamo atbildētāju civillietā varot izmantot publiski pieejamu tādas vietas adresi, kur pastāv liela varbūtība attiecīgo personu sastapt, piemēram, darbavietas adresi, kā tas paredzēts Civilprocesa likuma 56. panta piektajā daļā. Paziņošana uz šādu adresi būšot ne mazāk efektīva par paziņošanu uz deklarētās dzīvesvietas adresi, it īpaši publiskas personas gadījumā. Turklāt šāda paziņošanas kārtība esot īpaši saprātīga tad, ja attiecīgā prasība ir saistīta ar iespējamā atbildētāja civillietā profesionālo darbību. Līdzīga kārtība esot nostiprināta arī citu valstu normatīvajos aktos. Savukārt piekritības jautājums varot tikt risināts tādējādi, ka tiesa, kurai pieteikums iesniegts, noskaidro piekritīgo tiesu un pārsūta pieteikumu tai. Šāda piekritības noteikšana neradīšot tiesām pārmērīgu slogu, jo Civilprocesa likums jau paredzot to, ka noteiktos gadījumos tiesa pārsūta lietu citai tiesai. Turklāt piekritība saskaņā ar Civilprocesa likuma normām varot tikt noteikta arī pēc citiem kritērijiem, nevis tikai pēc atbildētāja dzīvesvietas.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 96. pantam.

Prasības celšana tiesā pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas esot vispārīgs tiesas piekritības noteikšanas princips civilprocesā, un šis princips esot piemērojams visā Eiropas Savienībā. Turklāt pienākums norādīt atbildētāja sākotnējo kontaktinformāciju, kas nepieciešama tiesas korespondences nosūtīšanai, pastāvēt arī gadījumos, kad prasītājam nav pienākuma vērsties tiesā pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas.

Apstrīdētās normas ierobežojot iespējamā atbildētāja civillietā tiesības uz privāto dzīvi, jo nosakot pienākumu prasības pieteikumā norādīt viņa deklarētās dzīvesvietas adresi. Tomēr Satversmes 96. pantā noteiktās pamattiesības esot ierobežotas ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, pamattiesību ierobežojumam esot leģitīms mērķis (citu cilvēku tiesību aizsardzība) un tas esot samērīgs.

Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežojot tiesības uz privāto dzīvi tikai publiskām personām. Tomēr esot jāņem vērā, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē par publiskām personām tiekot atzītas ne tikai tās personas, kuras ieņem publiskus amatus, bet arī citas personas. Tādēļ

tas, vai konkrēta persona uzskatāma par publisku personu, katrā konkrētā gadījumā esot vērtējams atsevišķi. Līdz ar to neesot iespējams paredzēt, uz kādām personām būtu attiecināms izņēmums no vispārīgā principa, ka prasība tiek celta tiesā pēc atbildētāja dzīvesvietas.

Saeima nepiekrīt tam, ka prasības celšana tiesā pēc kādas publiski zināmas adreses, kur persona uzturas, vai tiesai uzlikts pienākums pašai noskaidrot piekritīgo tiesu būtu uzskatāmi par pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Personām, kuras varētu tikt atzītas par publiskām, ne vienmēr esot viena noteikta darbavieta, un šādas publiski pieejamas adreses varētu arī nebūt. Darba devēja oficiālā adrese ne vienmēr esot arī tā vieta, kur darbinieks pastāvīgi uzturas un veic savus darba pienākumus. Ja darbinieks ir nodarbināts pie privātpersonas, tad par darba devēja adresi varētu tikt uzskatīta arī citas personas deklarētās dzīvesvietas adrese. Turklāt attiecīgo sūtījumu varot atvērt personas darbavietas lietvedības vai citas struktūrvienības darbinieki, tā ka sūtījuma saturs varot tapt zināms trešajām personām un tādējādi varot tikt aizskartas iespējamā atbildētāja civillietā tiesības uz korespondences neaizskaramību un privāto dzīvi.

Prasītāja pienākums identificēt atbildētāju, norādīt atbildētāja kontaktinformāciju un celt prasību tajā tiesā, kurai piekritīga attiecīgā strīda izskatīšana, izrietot no sacīkstes principa. Turklāt šis pienākums atbilstot arī dispozitivitātes principam, saskaņā ar kuru procesuālo darbību izdarīšana vai neizdarīšana esot atkarīga no puses subjektīvajiem ieskatiem. Tādēļ civillietas ierosināšanai esot nepieciešams tiesisks pamats – noteiktas formas un satura prasības pieteikums. Līdz ar to nepastāvot vienlīdz efektīvi, civilprocesa principiem atbilstoši un personas tiesības mazāk ierobežojoši leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekļi.

Pieteikuma iesniedzēja neesot norādījusi tādus konkrētus riskus vai apdraudējumus, kuri nebūtu novēršami ar citiem likumā noteiktiem mehānismiem un kuru dēļ būtu attaisnojama atšķirīga attieksme pret publiskām personām iepretim citiem ar tām salīdzināmos apstākļos esošiem iespējamajiem atbildētājiem civilprocesā. Neesot pamatots pieņēmums, ka publiskās personas vairāk nekā citas personas savā dzīvesvietā ir pakļautas apdraudējuma riskam vai neattaisnotai

sabiedrības uzmanībai. Turklāt, vērtējot apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, vajagot ņemt vērā arī ierēdņu un amatpersonu civiltiesiskās atbildības sabiedrisko nozīmi. Tā esot būtisks instruments, ar ko varot ne tikai nodrošināt konkrētas personas tiesību aizsardzību, bet arī veicināt sabiedrības uzticēšanos publiskajai pārvaldei.

Izskatāmajā gadījumā personas datu apstrāde esot likumīga, jo atbilstot visiem trim Eiropas Savienības Tiesas noteiktajiem kumulatīvajiem kritērijiem, proti: 1) nepieciešamība vērsties tiesā, lai panāktu zaudējumu atlīdzināšanu, uzskatāma par likumisku interesi; 2) informācija vajadzīga, lai uzsāktu tiesvedību civiltiesiskā kārtībā; 3) tiesības celt prasību civiltiesiskā kārtībā prevalē pār datu subjekta tiesībām.

Likumdevējs esot paredzējis pietiekamu aizsardzību pret nepamatotu personas datu izsniegšanu. Pieprasījumam izsniegt ziņas no Iedzīvotāju reģistra vajagot būt precīzam un atbilstoši motivētam. Tomēr personas pienākums motivēt šādu pieprasījumu nenozīmējot to, ka Pārvalde varētu vērtēt civilprasības pieteikuma pirmšķietamo pieņemamību vai visos gadījumos pieprasīt, lai tas tiek uzrādīts. Prasības pieteikuma pieņemamības izvērtējums esot daļa no taisnīga tiesas procesa, un tas esot tiesas kompetencē. Tātad sabiedrības ieguvums no citu cilvēku tiesību aizsardzības esot lielāks nekā indivīda tiesību uz privāto dzīvi ierobežojums.

4. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 96. pantam tādā gadījumā, ja prasītāja rīcībā ir atbildētāja vārds, uzvārds un personas kods.

Lai arī pieņēmums par apdraudējuma iespējamību esot teorētisks, dzīvesvietas adreses izpaušanas gadījumā apdraudējumam varot būt pakļauta ikviena fiziskā persona. Samērojot vārda brīvību un atpazīstamu personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa neesot atzinusi, ka šādu personu privātā dzīve būtu aizsargājama vairāk nekā parasta indivīda privātā dzīve. Valstij esot gan pozitīvs, gan arī negatīvs pienākums aizsargāt ikvienas personas privāto dzīvi, tātad arī informāciju par dzīvesvietu.

Tas, ka valsts pārvaldes iestāde izvērtē prasības pieteikumu, lai izdarītu secinājumu par to, vai ir pamats sniegt informāciju par iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, neesot pieļaujams. Par mazāk ierobežojošu, bet pietiekami efektīvu leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekli varot tikt uzskatīts tiesai uzlikts pienākums noskaidrot iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu un sazināties ar viņu, ja pilnībā sagatavotā prasības pieteikumā ir norādīts iespējamā atbildētāja vārds, uzvārds un personas kods. Tiesai esot pieeja Iedzīvotāju reģistra datiem, tādēļ ar atbildētāja meklēšanas pienākuma uzlikšanu tai netikšot radīti īpaši sarežģījumi. Saeimas apsvērumam, ka atbildētāja meklēšana ietilpst sacīkstes principa tvērumā, nevarot piekrist.

Ja ir zināms tikai iespējamā atbildētāja civillietā vārds un uzvārds, tad šīs personas identificēšanā esot jāiesaista valsts pārvaldes iestāde, jo demokrātiskā tiesiskā valstī arī šādā gadījumā neesot pieļaujama liegšana personai vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā. Personai esot jāvēršas Pārvaldē ar motivētu lūgumu izsniegt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi. Šādos gadījumos tikšot apstrādāti personas dati, bet šis ierobežojums esot nepieciešams, jo citādā veidā tā leģitīmo mērķi neesot iespējams sasniegt. Pārvaldei būšot jāizvērtē iesnieguma motivācijas pamatotība, bet jānorobežojas no civilprasības pieteikuma vērtēšanas. Personas datu atklāšanas gadījumos kompetentajām iestādēm esot jāievēro zināma piesardzība, lai rastu taisnīgu līdzsvaru starp sabiedriskajām un privātajām interesēm, un šis līdzsvars esot juridiski pārbaudāms, ņemot vērā tādus faktorus kā konkrētu interešu nozīmība un iejaukšanās smagums.

5. Pieaicinātā persona – Tieslietu ministrija – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 96. pantam.

Kļūdainas vai neatbilstošas atbildētāja deklarētās dzīvesvietas norādes gadījumā tiesa, atsakoties ierosināt civillietu, norādot iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi un tiesu, kurā prasības pieteikums iesniedzams. Tas pats attiecoties uz lēmumu par prasības pieteikuma atstāšanu bez virzības. Praksē ar lēmumu par prasības atstāšanu bez virzības esot iespējams vērsties Pārvaldē, lūdzot izsniegt informāciju par atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi. Minētais lēmums

apliecinot, ka persona vērsusies tiesā un iespējamā atbildētāja adrese ir nepieciešama, lai ierosinātu tiesvedību. Turklāt tiesā iesniegts Pārvaldes atteikums sniegt informāciju esot jāatzīst par pietiekamu pamatu tam, lai trūkumus uzskatītu par novēršamiem un tiesnesis ierosinātu lietu. Papildus tam pastāvot arī citi mehānismi, kas izmantojami, vērsties tiesā, piemēram, iesniedzot pieteikumu par pierādījumu nodrošināšanu, lūdzot tiesu izprasīt personu identificējošas ziņas.

Prasības celšana tiesā pēc atbildētāja darba vai studiju vietas adreses un tiesas dokumentu sūtīšana uz šo adresi nenodrošināšot leģitīmā mērķa sasniegšanu tādā pašā kvalitātē. Esot jānošķir lietas piekritības pamats un tiesas saziņa ar lietas dalībnieku. Tāpat varot rasties sarežģījumi ar fiziskās personas darbavietas noskaidrošanu prasības celšanas nolūkā. Turklāt jau šobrīd pastāvot iespēja tiesas dokumentus personai piegādāt arī tās darbavietā. Tātad tiesai esot iespēja kumulatīvi vai alternatīvi izmantot vairākus dokumentu izsniegšanas veidus gadījumos, kad persona nav sasniedzama tās deklarētajā dzīvesvietā. Tomēr dokumentu izsniegšana personai tās darbavietā vēl vairāk aizskaršot šīs personas tiesības uz privāto dzīvi, tāpēc personas pienākums saņemt sūtījumus attiecoties tikai uz tās deklarētās dzīvesvietas adresi, ja vien pati persona nav norādījusi, ka vēlas dokumentus saņemt savā darbavietā.

Tieslietu ministrija nepiekrīt Pieteikuma iesniedzējas ierosinājumam paredzēt, ka tiesai pašai jānoskaidro piekritīgā tiesa. Civilprocesa likums nosakot jau ierosinātu lietu, nevis neizlemta prasības pieteikuma pārsūtīšanu, jo tiesnesim esot jālemj par prasības pieteikumu un lietas ierosināšanu kopumā.

Attiecībā uz personas datu aizsardzību jau šobrīd esot spēkā atbilstošs regulējums, jo saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likumu fiziskās un juridiskās personas varot saņemt reģistra informāciju par citu personu uz motivēta iesnieguma pamata.

6. Pieaicinātā persona – Datu valsts inspekcija – uzskata, ka apstrīdētās normas pieļauj iespēju apstrādāt personas datus arī tādā veidā, kas nav saistīts ar citu personu tiesībām vērsties tiesā.

Deklarētā dzīvesvieta esot uzskatāma par personas datiem, kas ietilpst personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību. Savukārt šādas informācijas izsniegšana esot uzskatāma par personas datu apstrādi.

Pienākums norādīt iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu Civilprocesa likumā esot iestrādāts ne tikai tādēļ, lai personas īstenotu sacīkstes principu, bet arī praktisku apsvērumu dēļ. Iespējams, ka tiesām sākotnēji neesot bijis pieejas attiecīgām datubāzēm, kas būtu nepieciešama, lai tās pēc savas iniciatīvas nodrošinātu efektīvu lietas virzību. Taču pašlaik pastāvot alternatīvas attiecīgo datu ieguves iespējas. Datu valsts inspekcija pieļauj, ka dzīvesvietas adreses norādīšana iepriekš kalpoja par personas identifikācijas līdzekli. Taču šobrīd esot mainījusies gan dzīvesvietas izvēles kārtība, gan kārtība, kādā dzīvesvietas adrese tiek paziņota valstij, kā arī esot radīts precīzāks identifikators – personas kods.

Normatīvie akti, pusēm slēdzot privāttiesiskus darījumus, neuzliekot tām pienākumu norādīt deklarēto dzīvesvietu vai pat vispār dzīvesvietu. Atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 1. pantam šā likuma mērķis esot panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Tādējādi privātpersonai izvirzītā prasība apstrādāt citas fiziskās personas datus ne tikai ierobežojot atbildētājam Satversmes 96. pantā noteiktās pamattiesības, bet zināmā mērā aizskarot arī prasītāja tiesības uz pieeju tiesai.

Fizisko personu datu aizsardzības prasības nosakot personas datu apstrādes principus – tiesiskumu, taisnīgumu, minimalitāti un anonimitāti. Datu apstrāde esot veicama tikai atbilstoši paredzētajam mērķim un tam nepieciešamajā apjomā. Iegūtā informācija esot izmantojama tikai ar konkrēto jomu saistītiem mērķiem. Personas dzīvesvietas izpaušanas mērķis konkrētajā gadījumā esot saistīts ar citu personu tiesisko interesi vērsties tiesā. Taču personas dati varot tikt apstrādāti arī ar attiecīgo mērķi nesaistītā veidā. Turklāt vienīgais mehānisms, kas paredzot aizsardzību pret nepamatotu personas datu apstrādi, esot attiecīgās rīcības sodāmība, kas paredzēta Krimināllikumā un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā. Tādēļ apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai esot izraugāmi saudzējošāki līdzekļi. Samērīgs līdzeklis, kas līdzsvarojot abu pušu tiesiskās intereses, esot aktīvas lomas uzticēšana tiesai.

7. Pieaicinātā persona – Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes pasniedzējs Martins Osis – uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 96. pantam.

Noteikts informācijas par atbildētāju kopums esot nepieciešams, lai nodrošinātu tiesības uz taisnīgu tiesu neatkarīgi no tā, kāds ir civilprocesuālais regulējums. Fiziskās personas faktiskā dzīvesvieta varot arī nesakrist ar tās deklarēto dzīvesvietu. Likumdevējs nošķirot deklarēto un faktisko dzīvesvietu pēc mērķa un satura. Deklarētā dzīvesvieta kalpojot oficiālajai saziņai, bet ne vienmēr arī kā reālā un faktiskā dzīvesvieta. Tātad atbildētāja tiesības uz privāto dzīvi varot aizskart tikai ziņas par viņa faktisko dzīvesvietu tādā gadījumā, kad tā sakrīt ar viņa deklarēto dzīvesvietu.

Apstrīdētās normas esot vērstas uz to, lai atbildētājam tiktu nodrošināta iespēja paust savu attieksmi pret celto prasību un īstenot savas procesuālās tiesības. Pārkāpumi, kas saistīti ar to, ka lietas dalībnieki nav pienācīgi informēti par tiesas sēdi, esot tādi pārkāpumi, kas var novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Tādēļ pienācīga lietas dalībnieku informēšana ne tikai tieši skarot šos subjektus, bet arī ietekmējot tiesu sistēmas funkcionēšanas efektivitāti. Deklarētās dzīvesvietas princips aptverot visu civilprocesa sistēmu, bet izskatāmajā lietā esot apstrīdēta tikai daļa no attiecīgā regulējuma, kura kvalitāte, efektivitāte un piemērotība būtu jāapskata plašāk, nevis aprobežojoties ar pienākumu prasības pieteikumā ietvert informāciju par atbildētāja deklarēto dzīvesvietu.

Pieteikuma iesniedzējas piedāvātās alternatīvas esot vērtējamas piesardzīgi. Tas, ka tiesai pašai būtu jānoskaidro piekritīgā tiesa, lai pārsūtītu tai prasības pieteikumu, varētu radīt nevēlamu administratīvo slogu. Arī iespēja celt prasību tiesā pēc darba vai studiju vietas esot vērtējama kritiski, jo pastāvot riski saistībā ar šāda regulējuma praktisko piemērošanu, ietekmi uz procesuālo ekonomiju, kā arī papildu slogu prasītājam, uz kuru civilprocesā sākotnēji jau tāpat gulstoties liels pienākumu apjoms.

Dzīvesvietas deklarēšana varot ietiekties subjekta privātās dzīves sfērā, jo zināmā mērā tā sasaistot indivīdu ar konkrētu ģeogrāfisku punktu, taču indivīds

varot šo ietekmi reducēt, norādot vietu, kur viņš neveic privātas aktivitātes. Līdz ar to deklarētās dzīvesvietas sistēma esot pietiekami efektīvs un piemērots oficiālās saziņas līdzeklis, kurš gan varētu tikt pilnveidots, taču neesot uzskatāms par tādu, kas indivīda privāto dzīvi ietekmētu tik negatīvi, lai būtu apšaubāma tā atbilstība Satversmei.

8. Pieaicinātā persona – zvērināts advokāts Agris Bitāns – norāda, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 96. pantam.

Likumā esot paredzēta kārtība, kas nodrošinot to, lai personas datu izpaušana būtu pilnībā pārskatāma, jo noteiktas formas un satura pieprasījumā tiek norādīts gan tas, kam šī informācija izpaužama, gan arī mērķi, kādiem tā nepieciešama. Turklāt personas dati tiek izpausti minimālā apjomā – tikai tiktāl, ciktāl to pieprasa Civilprocesa likums.

Par tādu līdzekli, kas aizsargā datu subjektus, varot uzskatīt pienākumu maksāt valsts nodevu, jo finansiāls ieguldījums, ja tas nepieciešams informācijas iegūšanai, varot atturēt personu no informācijas pieprasīšanas. Ja pastāvētu šāda personas datu pieprasīšanas kārtība, tad būtu maz ticams tas, ka personas bieži pieprasīs informāciju par citu personu deklarēto dzīvesvietu, aizbildinoties ar interesi celt prasību tiesā.

Taču personas interese celt tiesā prasību pret citu fizisko personu esot pārāka par fiziskās personas tiesībām neizpaust savas deklarētās dzīvesvietas adresi. Nevarot piekrist Pieteikuma iesniedzējai, ka nevēlamu uzmanību vai apdraudējumu publiskai vai jebkurai citai personai automātiski rada fakts, ka kādām citām personām ir zināma tās deklarētā dzīvesvieta. Tas nevarot būt pamats apgalvojumam, ka personai tiek radīti nesamērīgi riski, un neesot attaisnojama arī atšķirīga pieeja publiskas personas deklarētās dzīvesvietas adreses izpaušanai. Lai gan informācijas neizpaušana esot viens no privātuma aspektiem, biežāk sastopamais privātuma definējums tomēr esot saistīts ar kontroli pār to, kam, kad un kāda informācija par konkrētu personu tiek izsniegta.

Pieteikuma iesniedzējas ierosinājums par tiesas dokumentu sūtīšanu uz darba vai studiju vietu esot nesamērīgs, jo attiecīgo sūtījumu saturs varot nonākt trešo

personu rokās un rezultātā tām varot tikt izpausta informācija par atbildētāja privāto dzīvi. Vēl jo vairāk, Civilprocesa likums paredzot iespēju noteikt slēgtas tiesas sēdes sensitīvu kategoriju lietās, taču esot apšaubāms tas, ka šo lietu sensitivitāte varētu tikt adekvāti saglabāta tad, ja tiesas sūtījumi atbildētājam tiktu adresēti uz viņa darba vai studiju vietu.

Attiecībā uz iespēju tiesai pašai noskaidrot piekritīgo tiesu vajagot ņemt vērā to, ka personas interese noskaidrot piekritīgo tiesu var pastāvēt arī pirms prasības celšanas. Ja iespējamajam atbildētājam civillietā Latvijā nav deklarētās dzīvesvietas, tad varot izrādīties, ka prasītāja ieguldītajam darbam prasības pieteikuma sagatavošanā nav jēgas. Turklāt neesot izslēgts arī tas, ka piekritīgās tiesas atrašanās vieta ir viens no kritērijiem, kurus prasītājs apsver, pieņemot lēmumu par prasības celšanu.

Secinājumu daļa

9. Pieteikuma iesniedzēja lēmumu par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesai ir pieņēmusi, izskatot administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz privāto tiesību juridiskās personas pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Pārvaldei izsniegt tai informāciju par vairāku fizisko personu deklarēto dzīvesvietu. Konkrētajā gadījumā fizisko personu dati pieteicējai administratīvajā lietā esot nepieciešami, lai vērstos vispārējās jurisdikcijas tiesā ar civilprasību par zaudējumu atlīdzināšanu. Lai pieteicēja administratīvajā lietā varētu īstenot tiesības vērsties ar prasību tiesā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, tai atbilstoši apstrīdētajām normām esot nepieciešams uzzināt iespējamo atbildētāju – tās visas ir publiskas personas – deklarēto dzīvesvietu adreses. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka šāda kārtība pārkāpjot iespējamajam atbildētājam civillietā Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību (*sk. pieteikumu lietas materiālu 5. lp.*).

Pieteikuma iesniedzēja apstrīd triju Civilprocesa likuma normu satversmību. Satversmes tiesa konstatē, ka apstrīdētās normas nosaka: 1) tādu vispārīgu civilprocesa principu, ka tiesas piekritība konkrētā strīdā nosakāma pēc atbildētāja dzīvesvietas (Civilprocesa likuma 26. panta pirmā daļa); 2) pienākumu prasības

pieteikumā norādīt atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi (Civilprocesa likuma 128. panta otrās daļas 1.² punkta pirmais teikums); 3) minētā pienākuma neizpildes tiesiskās sekas, proti, to, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja lieta nav piekritīga šai tiesai (Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 6. punkts). Apstrīdētās normas ir savstarpēji saistītas kā daļa no tiesiskā regulējuma, atbilstoši kuram tiek identificēts atbildētājs un noteikta tiesas piekritība civilprocesā. Tādējādi apstrīdētās normas ir vērtējamās kā vienots tiesiskais regulējums.

Satversmes tiesas likuma 19.¹ pants regulē tiesvedību Satversmes tiesā citstarp gadījumā, kad iesniegts tiesas pieteikums. Tiesas, tostarp administratīvās tiesas, ir konkrētās konstitucionālās kontroles subjekts, tāpēc tās nevar iesniegt abstraktās konstitucionālās kontroles pieteikumu Satversmes tiesā (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 26. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2017-18-01 22. punktu*). Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.¹ panta pirmās daļas 2. punktam un Administratīvā procesa likuma 104. panta otrajai daļai administratīvā tiesa var apstrīdēt Satversmes tiesā vienīgi tādas normas, kas tika piemērotas vai ir piemērojamas attiecīgajā administratīvajā lietā, proti, tādas normas, no kurām ir atkarīgs administratīvajā lietā esošā tiesiskā strīda risinājums (*sk. Satversmes tiesas 2018. gada 20. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-19-01 7. punktu*).

Pieteikuma iesniedzējas izskatāmajā administratīvajā lietā pieprasītās informācijas izsniegšanu regulē Iedzīvotāju reģistra likuma un Ministru kabineta 2011. gada 15. februāra noteikumu Nr. 130 „Iedzīvotāju reģistrā iekļauto ziņu izsniegšanas kārtība” (turpmāk – Noteikumi Nr. 130) normas. Saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 10. panta pirmās daļas 1.–3. un 10. punktu ziņas par personas vārdu, uzvārdu, personas kodu un deklarēto vai norādīto dzīvesvietu tiek uzglabātas Iedzīvotāju reģistrā. Šā likuma 19. pants pieļauj, ka fiziskās vai juridiskās personas var saņemt reģistra informāciju par citu personu uz motivēta iesnieguma pamata. Noteikumu Nr. 130 8. punkts noteic prasības ziņu izsniegšanas pieprasījumam, citstarp pienākumu norādīt nepieciešamo ziņu apjomu, pamatojumu ziņu saņemšanas nepieciešamībai un to apliecinošu dokumentu (kopiju), ziņu izmantošanas mērķi un datus, pēc kuriem var identificēt personu, uz kuru attiecas pieprasītās ziņas.

Izskatāmajā lietā apstrīdētā Civilprocesa likuma 26. panta pirmā daļa atspoguļo vispārīgu civilprocesa principu, pēc kura nosakāma tiesas piekritība konkrētā lietā, proti: prasību pret fizisko personu ceļ tiesā pēc tās deklarētās dzīvesvietas. Civilprocesa likuma 128. panta otrās daļas 1.² punkta pirmajā teikumā paredzēts, ka prasības pieteikumā norādāma personas deklarētā dzīvesvieta. Savukārt Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 6. punkts noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, ja lieta nav piekritīga šai tiesai. Izskatāmajā lietā tam ir nozīme gadījumā, ja prasības pieteikums netiek iesniegts tiesā atbilstoši atbildētāja deklarētajai dzīvesvietai.

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Civilprocesa likumā nav regulējuma, kas dotu iespēju prasītājam vērsties tiesā, nenoskaidrojot iespējamā atbildētāja dzīvesvietu, kura prasības pieteikumā norādāma saskaņā ar apstrīdētajām normām. Lai persona varētu īstenot savas tiesības vērsties tiesā ar civilprasību, tai atbilstoši Civilprocesa likuma noteikumiem par prasības pieteikumā norādāmo informāciju esot nepieciešams uzzināt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi. Satversmes tiesa secina, ka tādējādi tieši apstrīdētās normas ir saistītas ar pienākumu prasības pieteikumā norādīt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi un no tām izriet nepieciešamība izsniegt informāciju par šo adresi atbilstoši Iedzīvotāju reģistra likuma un Noteikumu Nr. 130 normām.

Līdz ar to izskatāmajā lietā ir apstrīdētas vienota tiesiskā regulējuma normas, no kurām ir atkarīgs Pieteikuma iesniedzēja izskatāmajā administratīvajā lietā esošā tiesiskā strīda rezultāts, un Satversmes tiesai ir jāizvērtē to atbilstība Satversmes 96. pantam.

10. Izskatot lietu, Satversmes tiesai ir jāpārbauda apstrīdētās normas atbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normām, citstarp ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja argumentāciju un pieteikumā atspoguļotos motīvus un apsvērumus (*sal. ar Satversmes tiesas 2006. gada 11. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-10-03 16.2. punktu un 2017. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-11-01 12.1. punktu*). Tiesas pieteikuma gadījumā jeb tā dēvētās konkrētās kontroles ietvaros lietas izlemšanai nozīmīgi ir konkrētās lietas apstākļi (*sal. ar Satversmes*

tiesas 2013. gada 19. novembra sprieduma lietā Nr. 2013-09-01 13.2. punktu un 2017. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-11-01 12.1. punktu).

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējas apsvērumi par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmei un publiskas personas jēdzienu ir attiecināti nevis uz visām personām, kas ieņem noteiktu lomu publiskajā dzīvē (piemēram, mākslā, sportā, mūzikā un citās jomās), bet gan tikai uz dažām publiskām personām, proti, bijušajiem un pašreizējiem Ministru kabineta locekļiem. Minētajām personām esot jārēķinās ar salīdzinoši lielāku iejaukšanos to privātajā dzīvē, tomēr informācijas par dzīvesvietu aspektā tām īpaši svarīga esot efektīva datu aizsardzība, jo šādām personām risks, ka tās savā dzīvesvietā var tikt pakļautas nevēlamai un neattaisnotai sabiedrības uzmanībai vai pat apdraudējumam, esot lielāks nekā citām personām.

10.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē par publiskām personām ir atzītas ne tikai personas, kuras ieņem publiskus amatus (*sal. ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004. gada 24. jūnija spriedumu lietā „Von Hannover v. Germany”, pieteikums Nr. 59320/00, un 2012. gada 7. februāra spriedumu lietā „Von Hannover v. Germany”, pieteikumi Nr. 40660/08 un Nr. 60641/08*), bet arī citas personas (*sal., piemēram, ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012. gada 7. februāra sprieduma lietā „Axel Springer AG v. Germany” 99. punktu un 2014. gada 16. janvāra sprieduma lietā „Lillo-Stenberg and Saether v. Norway” 37. punktu*). Fiziskā persona, kas sabiedrībā nav atpazīstama, var pieprasīt īpašu savas privātās dzīves aizsardzību, taču tas pats nav attiecināms uz publiskām personām. Atsevišķos gadījumos sabiedrības tiesības saņemt informāciju ietiecas publisku personu privātajā dzīvē, un īpaši tas attiecas uz politiķiem (*sal., piemēram, ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012. gada 7. februāra sprieduma lietā „Von Hannover v. Germany”, pieteikumi Nr. 40660/08 un Nr. 60641/08, 97. punktu*). Samērojot vārda brīvību un publisku personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa nav atzinusi, ka šādu personu privātā dzīve būtu aizsargājama vairāk nekā jebkura cita indivīda privātā dzīve. Tas, vai konkrēta persona ir uzskatāma par publisku personu, katrā konkrētajā gadījumā vērtējams atsevišķi.

Satversmes tiesa norāda, ka Pieteikuma iesniedzējas minēto publisko personu potenciālā apdraudējuma risku vai risku, ka tās var tikt pakļautas neattaisnotai sabiedrības uzmanībai, var novērst ar citiem normatīvajos aktos paredzētiem tiesiskajiem līdzekļiem, kas nav saistīti ar tiesas piekritības noteikšanu civilprocesā. Šie līdzekļi ir ietverti citstarp Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ pantā, Kriminālprocesa likumā, Civillikumā, Krimināllikumā un likumā „Par policiju”. Atsevišķu augstāko valsts amatpersonu apsardzi saskaņā ar Valsts drošības iestāžu likumu un Ministru kabineta 2016. gada 6. septembra noteikumiem Nr. 591 „Kārtība, kādā Drošības policija nodrošina aizsargājamo personu aizsardzību (apsardzi)” nodrošina Drošības policija.

10.2. Civilprocess paredzēts privāttiesisku strīdu risināšanai. Persona ir tiesīga iesniegt tiesā civilprasību pret jebkuru citu fizisko personu, un šajā ziņā nav nozīmes tam, vai iespējamais atbildētājs civillietā ir vai nav uzskatāms par publisku personu. Atbilstoši taisnīgas tiesas jēdzienā ietilpstošajam procesuālās līdztiesības principam (lietas izskatīšanas gaitā procesa dalībnieku tiesībām jābūt taisnīgi līdzsvarotām) civilprocesa ietvaros nav pamata noteikt atšķirīgu attieksmi pret publiskām personām iepretim citiem ar tām salīdzināmos apstākļos esošiem iespējamajiem atbildētājiem. Tādējādi izskatāmajā lietā nav nepieciešams nošķirt dažādus iespējamus atbildētājus civillietā, proti, nošķirt publiskas personas no citām personām.

Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtēs apstrīdēto normu iedarbību uz ikvienu personu, nevis tikai dažām publiskām personām.

11. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo iespējamajam atbildētājam civillietā Satversmes 96. pantā garantētās pamattiesības, jo liek apstrādāt viņa personas datus, proti, noskaidrot un norādīt viņa deklarētās dzīvesvietas adresi. Satversmes tiesas likumā ietverto tiesas pieteikuma un konstitucionālās sūdzības institūtu ietvaros ir svarīgi pārliicināties, vai tiešām ir aizskartas personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sal. ar Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-71-01 14. punktu un 2017. gada 15. jūnija sprieduma lietā Nr. 2016-11-01 12.1. punktu*).

Tādējādi Satversmes tiesai visupirms jānoskaidro, vai apstrīdētās normas attiecas uz Satversmes 96. pantā noteiktajām pamattiesībām un ierobežo Pieteikuma iesniedzējas norādītajai personai, proti, iespējamajam atbildētājam civillietā, tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

11.1. Pieteikumā uzsvērts, ka apstrīdētās normas nosaka pienākumu prasības pieteikumā norādīt atbildētāja deklarēto dzīvesvietu un gadījumā, ja prasītājs norādījis nepareizu adresi un prasības pieteikums iesniegts tiesā, kurai attiecīgā lieta nav piekritīga, tiesnesis atbilstoši Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 6. punktam atsakās pieņemt prasības pieteikumu. Ievērojot minēto, ir skaidrs, ka izskatāmā lieta attiecas ne tikai uz iespējamo atbildētāju civillietā, kura deklarētās dzīvesvietas adrese norādāma prasības pieteikumā, bet arī uz to personu tiesībām uz pieeju tiesai, kuras ir vērsušās vai plāno vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasības pieteikumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi: lai pilnīgāk un objektīvāk varētu noskaidrot atsevišķu Satversmes normu saturu, tās citstarp konkretizējamas kopsakarā ar citām Satversmes normām. Satversmes vienotības principa piemērošana balstās uz pieņēmumu, ka Satversme ir vienots veselums un tajā ietvertās normas ir interpretējamas sistēmiski (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 12. punktu un 2018. gada 29. jūnija sprieduma lietā Nr. 2017-25-01 17. punktu*). Apstrīdētās normas noteic pienākumu prasības pieteikumā norādīt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi, lai prasītājs varētu izmantot savas tiesības uz pieeju tiesai. Tāpēc Satversmes tiesai, lai gan izskatāmā lieta ir ierosināta par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 96. pantam, jāņem vērā arī citās Satversmes normās garantētās tiesības, tostarp 92. pantā ietvertās personas tiesības uz taisnīgu tiesu, kuras citstarp aptver tiesības uz pieeju tiesai.

11.2. Konkretizējot Satversmes 96. pantā ietvertās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, Satversmes tiesa ir norādījusi, ka šīs tiesības ietver dažādus aspektus. Tiesības uz privāto dzīvi nozīmē, ka indivīdam ir tiesības uz savu privāto telpu, iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās. Tās aizsargā indivīda fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu, identitāti un personas datus.

Informācija par personu ietilpst minētā jēdziena saturā (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 13. punktu un 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 10. punktu*).

Latvijas Republika ir uzņēmusies starptautiskās saistības, kuru mērķis ir arī personas privātās dzīves, tostarp personas datu, aizsardzība. Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8. panta pirmā daļa citstarp paredz, ka ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot Konvencijas 8. pantu, ir atzinusi, ka jēdziena „privātā dzīve” tvērums ir plašs, tas aptver dažādus personas fiziskās un sociālās identitātes aspektus un to nav iespējams izsmeļoši definēt. Informācija par personu un tās datu aizsardzība ietilpst tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā. Personas datu aizsardzībai ir izšķiroša nozīme tajā ziņā, lai persona varētu izmantot Konvencijas 8. pantā noteiktās tiesības (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2000. gada 16. februāra sprieduma lietā „Amann v. Switzerland”, pieteikums Nr. 27798/95, 65. punktu un 2008. gada 4. decembra sprieduma lietā „S. and Marper v. the United Kingdom”, pieteikumi Nr. 30562/04 un Nr. 30566/04, 66. un 103. punktu*). Privātās dzīves neaizskaramība un personas datu aizsardzība nostiprināta arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. un 8. pantā.

Satversmes tiesa jau iepriekš, noskaidrojot Satversmes 96. pantā noteikto pamattiesību saturu kopsakarā ar Konvencijas 8. pantu, ir atzinusi, ka valsts institūcijām ir ne vien negatīvs pienākums atturēties no jebkādas nepamatotas iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību, bet arī pozitīvs pienākums veikt šo tiesību aizsardzībai nepieciešamās darbības. Likumdevējam ir jāizveido tāds personas datu aizsardzības mehānisms, kas nodrošinātu to apstrādes noteikumu atbilstību paredzētajam mērķim. Ar personas privāto dzīvi saistīto datu apstrāde (vākšana, uzglabāšana, izpaušana) ietilpst personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 12. maija sprieduma lietā Nr. 2015-14-0103 15.1. un 23.3.2. punktu*).

Atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un

šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) (turpmāk – Datu regula) 4. panta pirmajai daļai personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisko personu. Identificējama fiziskā persona ir tāda persona, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram, minētās personas vārdu, uzvārdu, identifikācijas numuru, atrašanās vietas datiem, tiešsaistes identifikatoru vai vienu vai vairākiem minētajai fiziskajai personai raksturīgiem fiziskās, fizioloģiskās, ģenētiskās, garīgās, ekonomiskās, kultūras vai sociālās identitātes faktoriem.

Ievērojot minēto, fiziskās personas deklarētā dzīvesvieta ir uzskatāma par personas datiem. Savukārt personas datu izpaušana un vākšana ir personas datu apstrādes darbības Datu regulas izpratnē (4. panta otrā daļa). Atbilstoši Iedzīvotāju reģistra likuma 19. pantam personas var saņemt reģistra informāciju par citu personu uz motivēta iesnieguma pamata. Prasības ziņu izsniegšanas pieprasījumam paredz Noteikumu Nr. 130 8. punkts. Tādējādi informācijas par fiziskās personas deklarēto dzīvesvietu izsniegšana sakarā ar iesniegumu, kas pamatots ar nepieciešamību vērsties tiesā ar civilprasību, kā arī šo datu saņemšana un norādīšana prasības pieteikumā (atbilstoši apstrīdētajām normām) ir uzskatāma par personas datu apstrādi. Informācija par fiziskās personas deklarēto dzīvesvietu ir tādi dati, kas saistīti ar personas privāto dzīvi, un šādu personas datu apstrāde ir iejaukšanās personas privātajā dzīvē.

Līdz ar to apstrīdētās normas ierobežo iespējamajam atbildētajam civillietā Satversmes 96. pantā noteiktās tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

12. Tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību var ierobežot, bet ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir attaisnojams, proti, vai: 1) tas ir noteikts ar likumu; 2) tam ir leģitīms mērķis; 3) tas ir samērīgs (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 12. punktu*).

13. Lai izvērtētu, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, jāpārbauda:

1) vai likums ir pieņemts, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību;

2) vai likums ir izsludināts un publiski pieejams atbilstoši normatīvo aktu prasībām;

3) vai likums ir pietiekami skaidri formulēts, lai persona varētu izprast no tā izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt tā piemērošanas sekas (*sk. Satversmes tiesas 2015. gada 2. jūlija sprieduma lietā Nr. 2015-01-01 14. punktu un 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 13. punktu*).

Apstrīdētās normas ir ietvertas Civilprocesa likumā un publiski pieejamas atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas ir vienisprātis un arī Satversmes tiesai nerodas šaubas par to, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas un izsludinātas Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā un ka tās ir pietiekami skaidri formulētas, lai persona varētu izprast no tām izrietošo tiesību un pienākumu saturu un paredzēt to piemērošanas sekas. Savukārt tas, vai apstrīdētajās normās noteiktais pienākums prasības pieteikumā norādīt atbildētāja deklarēto dzīvesvietu pēc būtības ir pieļaujams, jāizvērtē, noskaidrojot, vai ar apstrīdētajām normām noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

Tātad no apstrīdētajām normām izrietošais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

14. Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-19-01 9. punktu*). Nosakot pamattiesību ierobežojumus, pienākums uzrādīt un pamatot noteikto ierobežojumu leģitīmo mērķi Satversmes tiesas procesā visupirms ir institūcijai, kas izdevusi apstrīdēto aktu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 13. jūnija sprieduma lietā Nr. 2014-02-01 13. punktu*).

Izskatāmajā lietā Saeima norāda, ka apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir Satversmes 116. pantā noteiktā citu cilvēku tiesību aizsardzība. Arī Pieteikuma iesniedzēja un pieaicinātās personas ir

vienisprātis par šāda ar apstrīdētajām normām noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa esību.

Satversmes tiesa secina, ka pašreizējā tiesiskās sistēmas attīstības stadijā apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums nodrošina personai tiesības Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā vērsties piekritīgajā tiesā pret konkrētu personu, kura identificējama citstarp pēc tās deklarētās dzīvesvietas adreses. Apstrīdētajās normās paredzētais pamattiesību ierobežojums aizsargā atbildētāja tiesības, nodrošinot viņa saziņu ar tiesu (persona tai adresēto tiesas korespondenci saņem pašas deklarētajā dzīvesvietā) un to, ka tiesas process notiek tuvāk viņa dzīvesvietai.

Tādējādi apstrīdētajās normās ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis – Satversmes 116. pantā noteiktā citu personu tiesību aizsardzība.

15. Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, konstatējot pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi, nepieciešams izvērtēt šā ierobežojuma atbilstību samērīguma principam un tādējādi noskaidrot:

pirmkārt, vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, t. i., vai ar apstrīdēto normu var sasniegt ierobežojuma leģitīmo mērķi;

otrkārt, vai šāda rīcība ir nepieciešama, t. i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

treškārt, vai likumdevēja rīcība ir atbilstoša, t. i., vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu.

Ja tiek atzīts, ka tiesību normā noteiktais ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad ierobežojums neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesisks (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 15. punktu*).

16. Izvērtējot, vai pamattiesību ierobežojums ir samērīgs, visupirms jāpārlicinās, vai apstrīdētās normas ir piemērotas leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Lietas dalībnieki un pieaicinātās personas neapšaubā, ka apstrīdētajās normās noteiktais pamattiesību ierobežojums ir piemērots līdzeklis leģitīmā mērķa sasniegšanai. Satversmes tiesa norāda, ka minētais ierobežojums pašreizējā tiesiskās sistēmas attīstības stadijā ne tikai sekmē civillietu sadali pēc teritoriālās piekritības, bet arī ļauj identificēt iespējamo atbildētāju civillietā, vienlaikus nodrošinot gan personas tiesības vērsties ar civilprasību piekritīgajā tiesā, gan arī to, ka atbildētājam ir ērtāk īstenot savas procesuālās tiesības, jo piekritīgā tiesa ir tā, kura atrodas tuvāk viņa dzīvesvietai. Atbildētāja dzīvesvietas adreses norādīšana nodrošina viņam adresētās tiesas korespondences ērtu un privātu saņemšanu savā dzīvesvietā.

Līdz ar to likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai.

17. Apstrīdētajās normās noteiktais tiesību ierobežojums ir nepieciešams, ja nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 13. maija sprieduma lietā Nr. 2004-18-0106 secinājumu daļas 19. punktu un 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 20.2. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi var sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, piemēram, pieļaujot to, ka prasība tiek celta pēc personas darbavietas vai kādas citas tādas publiski zināmas vietas adreses, kur persona uzturas, kā arī paredzot, ka tiesa pati noskaidro piekritīgo tiesu un pārsūta tai prasības pieteikumu (*sk. pieteikumu lietas materiālu 5. un 6. lp.*).

17.1. Atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 6. pantam ikvienai personai, kurai ir Latvijas valstiskā piederība, ir pienākums deklarēt savu dzīvesvietu. No šā likuma 3. panta pirmās daļas izriet prezumpcija, ka persona deklarētajā dzīvesvietā arī dzīvo. Dzīvesvietas deklarēšanas jēga atbilstoši minētajai tiesību normai ir nodrošināt, lai valstij būtu zināma adrese, kurā persona ir sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

Atbilstoši Paziņošanas likuma 4. panta pirmajai daļai fiziskajai personai dokumentu paziņo uz deklarētās dzīvesvietas adresi vai deklarācijā norādīto papildu adresi. Valstī ir radīta sistēma, kuras ietvaros adresātam ir pienākums būt sasniedzamam norādītajā adresē. Paziņošanas likums noteic dokumenta saņemšanas prezumpciju atkarībā no tā paziņošanas veida. Atbilstoši šā likuma 3. panta piektajai daļai adresāts var izvairoties no dokumentu faktiskas saņemšanas, bet nevar izvairoties no dokumentu saņemšanas tiesiskā nozīmē. Civilprocesa likuma prasības attiecībā uz iespējamā atbildētāja adreses norādīšanu un piekritības noteikšanu ir balstītas uz minēto valstī radīto sistēmu.

No iepriekš teiktā izriet, ka personai nav pienākuma būt sasniedzamai tās darba vai studiju vietā. Turklāt nav pamata uzskatīt, ka izskatāmajā gadījumā prasības celšana pēc personas darbavietas vai studiju vietas adreses būtu saudzējošāks līdzeklis nekā tās celšana pēc deklarētās dzīvesvietas adreses. Ja personas darbavietas vai studiju vietas adrese būtu zināma, tās norādīšana prasības pieteikumā nozīmētu, ka arī tiesas korespondence tiktu nosūtīta uz šo adresi. Tādā gadījumā pastāvētu risks, ka sūtījumu var atvērt personas darbavietas vai studiju vietas lietvedības darbinieki un sūtījuma saturs var tapt zināms trešajām personām. Līdz ar to būtu aizskartas iespējamā atbildētāja civillietā tiesības uz korespondences neaizskaramību un tiktu pārkāptas viņa un citu lietā iesaistīto personu tiesības uz privāto dzīvi.

Jāņem vērā, ka arī pret publisku personu var tikt celtas tādas prasības, kuras nav saistītas ar tās profesionālo darbību. Civiltiesiskā atbildība ir personiska atbildība, un, ja prasība tiek celta pret konkrētu personu, tad atbildētāja procesuālās tiesības un pienākumi ir tieši šai personai, nevis tās darbavietai. Turklāt personām ne vienmēr ir viena noteikta darbavietas adrese un darba devēja oficiālā adrese ne visos gadījumos ir tā vieta, kur darbinieks pastāvīgi uzturas un veic savus darba pienākumus.

17.2. Par alternatīvu līdzekli, ar kuru leģitīmo mērķi būtu iespējams sasniegt ar personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, nevar uzskatīt arī tādu regulējumu, atbilstoši kuram tiesa pati pēc savas iniciatīvas noskaidrotu piekritīgo

tiesu un pārsūtītu tai prasības pieteikumu, pirms tiek izlemts jautājums par tā pieņemšanu un civillietas ierosināšanu.

Civillietas ierosināšanai nepieciešams tiesisks pamats – noteiktas formas un satura prasības pieteikums, par kura sastādīšanu ir atbildīgs tieši prasītājs. Tāpēc civillietā nevar tikt ierosināta pēc tiesas iniciatīvas, bet prasītāja pienākums ir sagādāt faktu materiālu, tostarp informāciju par lietas dalībniekiem, un celt prasību piekritīgajā tiesā. Šajā ziņā ir jāņem vērā arī tas, ka prasītāja interese noskaidrot piekritīgo tiesu var pastāvēt arī pirms prasības celšanas (*sk. pieaicinātās personas Agra Bitāna viedokli lietas materiālu 86. lp.*). Piemēram, pieteikums par prasības nodrošināšanu iesniedzams tiesā, kurā ceļama nodrošināmā prasība.

Turklāt arī tad, ja tiesa pati noskaidrotu iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu un piekritīgo tiesu un pārsūtītu tai prasības pieteikumu, prasītājam, iepazīstoties ar lietas materiāliem, tik un tā taptu zināma atbildētāja adrese. Tātad iespējamā atbildētāja civillietā dati nebūt netiktu apstrādāti mazākā apjomā. Līdz ar to šis Pieteikuma iesniedzējas norādītais līdzeklis nav uzskatāms par tādu, ar kuru leģitīmo mērķi būtu iespējams sasniegt, mazāk ierobežojot iespējamajam atbildētājam civillietā Satversmes 96. pantā paredzētās tiesības.

Tādējādi nepastāv saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem leģitīmo mērķi varētu sasniegt tādā pašā kvalitātē.

18. Izvērtējot apstrīdētajās normās ietvertā pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, jāpārlicinās par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 15. punktu un 2016. gada 16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 18. punktu*).

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka pastāv šādi personas datu aizsardzības principi: tiesiskums, taisnīgums, minimalitāte un anonimitāte. Šie principi uzliek likumdevējam pienākumu pieņemt tādus tiesību aktus, kas garantētu datu drošību, kā arī noteiktu samērīgus ierobežojumus to izmantošanai (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 14. punktu un 2016. gada*

16. jūnija sprieduma lietā Nr. 2015-18-01 18. punktu). Satversmes tiesa, ievērojot minētos datu aizsardzības principus, izvērtēs, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par iespējamā atbildētāja civillietā pamattiesībām nodarīto kaitējumu.

18.1. Tiesiskuma princips ietver nosacījumu, ka personas datu izmantošana un nodošana citiem mērķiem nekā tiem, kuriem dati sākotnēji iegūti, var notikt tikai saskaņā ar personas piekrišanu vai arī uz likuma pamata (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 14. punktu*).

Izskatāmajā lietā nav strīda par to, ka iespējamā atbildētāja civillietā dati var tikt izmantoti uz likuma, proti, apstrīdēto normu pamata un tās ir saistītas ar nepieciešamību izsniegt iespējamā atbildētāja datus atbilstoši Iedzīvotāju reģistra likuma un Noteikumu Nr. 130 normām. Līdz ar to šāda datu apstrāde atbilst tiesiskuma principam.

18.2. Minimalitātes princips paredz, ka personas datu apstrāde ir aizliegta, ja vien nav nepieciešams sasniegt nozīmīgus un iepriekš skaidri noteiktus datu apstrādes mērķus. Proti, ņemot vērā datu pienācīgas glabāšanas nozīmi, datu izmantošana pieļaujama tikai sevišķi būtisku uzdevumu veikšanai, lai aizsargātu kādas tiesiski nozīmīgas intereses (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 14. punktu*).

18.2.1. Izskatāmajā gadījumā datu izmantošana varētu būt nepieciešama, lai aizsargātu personai Satversmes 92. pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu. Minimalitātes principa kontekstā ir jānoskaidro arī tas, vai publiskojamo datu apjoms atbilst datu apstrādes mērķim. Valstij, izsniedzot attiecīgos datus, ir jāveic nepieciešamie pasākumi, lai pārliecinātos, ka personas dati tiek izsniegti tikai tādā apjomā, kādā tie patiešām ir nepieciešami.

Personas sākotnējā izšķiršanās par prasības celšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā izriet no dispozitivitātes principa, atbilstoši kuram procesuālo darbību izdarīšana vai neizdarīšana, tostarp prasības tiesības izmantošana vai neizmantošana, ir atkarīga vienīgi no puses subjektīvajiem ieskatiem. Savukārt apstrīdētās normas noteic, ka tiesības vērsties tiesā civilprocesuālā kārtībā var tikt īstenotas tikai tad, ja persona ir noskaidrojusi un norādījusi prasības pieteikumā iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi. Tikai tādā gadījumā, kad

iespējamajam atbildētājam civillietā nav deklarētas dzīvesvietas, prasītājam ir pienākums norādīt tiesai iespējamā atbildētāja faktiskās dzīvesvietas adresi, ja viņam tā zināma.

Apstrīdētajās normās noteiktais pienākums norādīt iespējamā atbildētāja civillietā dzīvesvietu atspoguļo vispārīgu civilprocesa principu, pēc kura nosakāma tiesas piekritība konkrētā strīdā. Civilprasības celšana arī vēsturiski vienmēr ir bijusi saistīta ar nepieciešamību izmantot noteikta apjoma informāciju par atbildētāju, jo bez viņa iesaistes nedz prasība, nedz tiesvedība nav iedomājama. Noteikta apjoma dati par atbildētāju ikvienu civilprocesa ietvaros ir nepieciešami jebkurā gadījumā (*sk. arī pieaicinātās personas Martina Oša viedokli lietas materiālu 70. un 71. lp.*). Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir secinājusi, ka vairāk nekā 30 valstīs, tostarp pie Rietumu tiesību loka piederīgās valstīs, prasītājam ir pienākums prasības pieteikumā civillietā norādīt atbildētāja adresi. Savukārt vismaz 18 valstīs no visām aptaujātajām valstīm prasītājam jācenšas noskaidrot atbildētāja adresi (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017. gada 27. aprīļa sprieduma lietā „Schmidt v. Latvia”, pieteikums Nr. 22493/05, 39.–41. punktu*). Valsts var prasīt no pusēm pienesumu tam, lai konkrēts civilprocess vispār būtu iespējams. Prasītāja pienākums ir norādīt puses, lai tiesa zinātu, kurš ar kuru tiesājas. Visupirms pietiekami konkrēti jābūt norādītam atbildētājam un viņa adresei, lai tam varētu nogādāt prasības pieteikumu.

Ņemot vērā minēto, prasītāja pienākums identificēt atbildētāju, citstarp norādot iespējamā atbildētāja adresi, un celt prasību tajā tiesā, kurai piekritīga attiecīgā strīda izskatīšana, ir nesaraujami saistīts ar civilprocesa būtību.

18.2.2. Tiesību normu nevar izprast ārpus tās piemērošanas prakses un tiesību sistēmas, kurā tā funkcionē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2014-09-01 20.2.2. punktu*). Satversmes tiesa izvērtēs pienākumu prasības pieteikumā norādīt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi kontekstā ar personas tiesībām uz pieeju tiesai arī kopsakarā ar tiesu praksi.

Civilprocesa likuma 133. panta pirmās daļas 1. punkts noteic, ka tiesnesis atstāj prasības pieteikumu bez virzības, ja prasības pieteikumā nav visu šā likuma

128. panta otrajā vai ceturtajā daļā noteikto rekvizītu, tostarp nav norādīta atbildētāja deklarētā dzīvesvieta. Praksē tiesas lēmumos par prasības pieteikuma atstāšanu bez virzības tiek norādīts, kur personai jāvēršas, lai informāciju par iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi saņemtu (*sk. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneša 2018. gada 12. februāra lēmumu lietā ar arhīva Nr. 3-11/0156/26 un Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneša 2018. gada 20. februāra lēmumu lietā ar arhīva Nr. 3-11/0184/20*). Atsaucoties uz šādu tiesas lēmumu, proti, lēmumu par prasības pieteikuma atstāšanu bez virzības, ir iespējams vērsties Pārvaldē, lūdzot to izsniegt informāciju par iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi. Šāda lēmuma iesniegšana apliecina, ka persona ir vērsusies tiesā un atbildētāja adrese ir nepieciešama, lai ierosinātu tiesvedību.

Turpretim gadījumā, kad tiesnesis atsakās pieņemt prasības pieteikumu, viņam par to jāpieņem motivēts lēmums atsevišķa procesuāla dokumenta formā, norādot atteikuma pamatu. Piemēram, ja lieta nav pakļauta tiesai (Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 1. punkts), tad lēmumā jānorāda, kādā iestādē prasītājam jāvēršas, lai aizsargātu savas tiesības. Tāpat lēmumā jānorāda, kā novērst apstākļus, kuri neļauj ierosināt lietu [*sk.: Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. (1.–28. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 414. lpp.*]. Tādējādi tiesai lēmumā par atteikšanos pieņemt prasības pieteikumu būtu jānorāda, kā novērst prasības pieteikumā esošos trūkumus, lai tas tiktu pieņemts un lieta tiktu ierosināta.

Satversmes tiesa vērs uzmanību arī uz tiesību doktrīnā atzīto, ka kļūdaina vai neatbilstoša norāde uz atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, kas atšķiras no Iedzīvotāju reģistrā iekļautās adreses, ir pamats tam, lai tiesa atteiktos pieņemt prasības pieteikumu atbilstoši Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 6. punktam gadījumā, ja lieta nav piekritīga attiecīgajai tiesai. Tomēr lēmumā jānorāda, kurā tiesā pēc piekritības prasības pieteikums būtu iesniedzams [*sk.: Civilprocesa likuma komentāri. I daļa. (1.–28. nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Sagatavojis autoru kolektīvs prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu*

agentūra, 2016, 104. lpp.]. Tāpat arī atbilstoši atsevišķiem tiesu prakses piemēriem lēmumā par atteikšanos pieņemt prasības pieteikumu var norādīt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi un tiesu, kurā prasība saskaņā ar piekritības noteikumiem būtu ceļama (sk. Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2018. gada 21. februāra lēmumu lietā ar arhīva Nr. 3-10/0061/29 un Ogres rajona tiesas tiesneša 2018. gada 21. februāra lēmumu lietā ar arhīva Nr. 3-10/0010/1).

Papildus tam pieaicinātā persona izskatāmajā lietā Tieslietu ministrija ir norādījusi uz prasītāja iespēju gadījumā, kad viņam iespējamā atbildētāja adresi nav izdevies noskaidrot, vērsties tiesā, izmantojot Civilprocesa likuma 16. nodaļā paredzēto regulējumu par pierādījumu nodrošināšanu pirms prasības celšanas tiesā (sk., piemēram, arī Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneša 2017. gada 27. decembra lēmuma lietā ar arhīva Nr. 3-12/0255/11 un Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneša 2015. gada 25. maija lēmumu lietā ar arhīva Nr. 3-12/0059/9).

Atbilstoši iepriekš analizētajai tiesu praksei un saskaņā ar apstrīdētajām normām personai, vēršoties tiesā, ir vai nu jāsniedz ziņas par tai zināmo iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu (kļūdainas norādes gadījumā tiesa var norādīt pareizu atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi un tiesu, kurā prasība ceļama), vai arī jāvēršas Pārvaldē ar atbilstoši motivētu iesniegumu (noteiktos gadījumos tam pievienojot tiesas lēmumu, kas apliecina, ka persona ir vērsusies tiesā un atbildētāja adrese nepieciešama, lai ierosinātu tiesvedību). Šajā sprieduma punktā aprakstītā apstrīdēto normu piemērošanas prakse gan attiecībā uz prasītāja pienākumu prasības pieteikumā norādīt iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi, gan attiecībā uz tiesas lomu, iesaistoties civilprocesuālajā tiesvedībā un norādot minēto adresi, saskan ar civilprocesa pamatā esošajiem principiem un līdz ar to arī Satversmes 92. pantā ietvertajām tiesībām uz pieeju tiesai civilprocesā, jo piedāvā mehānismus, ar kuru palīdzību persona var noskaidrot iespējamā atbildētāja deklarētās dzīvesvietas adresi vai nodrošināt pierādījumus pirms prasības celšanas tiesā.

18.2.3. Satversmes tiesa uzskata, ka šāds izsniedzamo datu apjoms, proti, informācija par iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, pēc sava satura ir minimums, kas nodrošina iespēju vērsties ar civilprasību piekritīgajā tiesā. Apstrīdētajās normās noteiktā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi nav iespējams sasniegt, ja dati netiek izsniegti vismaz apstrīdētajās normās noteiktajā apjomā. Līdz ar to apstrīdētajās normās ietvertais Satversmes 96. pantā noteikto pamattiesību ierobežojums atbilst minimalitātes principam.

Jāņem vērā, ka uz izskatāmo situāciju objektīvu iemeslu dēļ nevar tikt attiecināts tāds datu apstrādes princips kā anonimitāte, jo prasības celšana pēc atbildētāja deklarētās dzīvesvietas ir vispārīgs tiesas piekritības noteikšanas princips civilprocesā.

18.3. Taisnīguma princips datu aizsardzības jomā prasa, lai informācijas iegūšana un apstrāde notiktu tādā veidā, kas izslēgtu nesamērīgu iejaukšanos datu subjektu privātumā, autonomijā un integritātē (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 2010-51-01 14. punktu*). Samērīguma princips noteic, ka tad, ja publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, ir jāievēro saprātīgs līdzsvars starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm. Likumdevējam ir saprātīgi jāizsver visu iesaistīto pušu intereses un jāpieņem vairākuma gribai atbilstošs lēmums, kurā būtu samērīgi ievērotas skarto personu intereses (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 19. marta sprieduma lietā Nr. 2001-12-01 secinājumu daļas 3.1. punktu un 2009. gada 30. oktobra sprieduma lietā Nr. 2009-04-06 13.4. punktu*).

Tiesības uz pieeju tiesai ir tādas pamattiesības, no kuru pienācīgas nodrošināšanas ir atkarīga arī citu personas pamattiesību aizsardzība. Vēršoties tiesā, lai panāktu zaudējumu atlīdzināšanu, persona īsteno savas tiesības, savukārt likumdevējs ir paredzējis pietiekamu aizsardzību pret nepamatotu personas datu izsniegšanu no Iedzīvotāju reģistra. Saskaņā ar Iedzīvotāju reģistra likuma 19. pantu fiziskās un juridiskās personas var saņemt reģistra informāciju par citu personu uz motivēta iesnieguma pamata. Savukārt Noteikumu Nr. 130 8. punkts noteic konkrētas prasības ziņu izsniegšanas pieprasījumam, tostarp pienākumu norādīt nepieciešamo ziņu apjomu, pamatojumu ziņu saņemšanas nepieciešamībai un to

apliecinošus dokumentus, ziņu izmantošanas mērķi un datus, pēc kuriem var identificēt personu, uz kuru attiecas pieprasītās ziņas. Tādējādi ir spēkā tiesiskais regulējums, kas nodrošina personas datu izpaušanas pārskatāmību, proti, ir konstatējams gan tas, kurai personai informācija tikusi izpausta, gan arī tas, kādiem mērķiem tā izpausta.

Savukārt prettiesiskas personas datu apstrādes gadījumā likumdevējs ir paredzējis sodu saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 204.⁷ pantu (nelikumīgas darbības ar fiziskās personas datiem). Turklāt personai, kura veic nevēlamu, neattaisnotu otras personas izsekošanu vai dzīvesvietas novērošanu, atbildība par to ir paredzēta gan saskaņā ar minēto tiesību normu, gan arī uz Krimināllikuma 132.¹ panta (vajāšana) vai citu pantu pamata.

Satversmes tiesa secina, ka iespējamā atbildētāja civillietā pamattiesības uz viņa datu aizsardzību, kas ietvertas Satversmes 96. pantā, saduras ar citas personas pamattiesībām uz savu tiesību aizsardzību taisnīgā tiesā civilprocesā, bet šīs tiesības savukārt aizsargā Satversmes 92. pants. Sekas, kas iespējamajam atbildētājam civillietā kā datu subjektam rodas Satversmes 96. pantā garantēto pamattiesību ierobežojuma rezultātā, ir viņa datu izpaušana ierobežotā apjomā un tikai konkrētai personai, kura ir pienācīgi pamatojusi šo datu pieprasījumu un kurai ir paredzēta atbildība tādā gadījumā, ja tā attiecīgos personas datus apstrādās prettiesiski. Turpretim, raugoties no to seku viedokļa, kuras varētu rasties prasītājam tad, ja ar iespējamā atbildētāja deklarēto dzīvesvietu saistītie dati netiktu apstrādāti, konkrētajā gadījumā ir jāatzīst, ka prasītājam pieeja tiesai savu tiesību aizsardzībai civilprocesā būtu liegta pēc būtības. Sabiedrības interesēs ir nodrošināt, lai tiesības uz taisnīgu tiesu tiktu īstenotas vismaz Satversmes 92. pantā paredzētajā apjomā. Izskatāmajā lietā izsverot minētās sekas un izvērtējot norādīto pamattiesību sadursmi, Satversmes tiesa secina, ka labums, ko no iespējamā atbildētāja pamattiesību ierobežojuma gūst sabiedrība, ir lielāks par viņa pamattiesībām nodarīto kaitējumu.

Līdz ar to apstrīdētajās normās noteiktais personas pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un atbilst Satversmes 96. pantam.

19. Tomēr Satversmes tiesa vērš uzmanību uz to, ka informācijas tehnoloģiju straujās attīstības rezultātā ir būtiski paplašinājušās arī tiesu iespējas piekļūt dažādām datubāzēm, bet apstrīdētajās normās ietvertais regulējums attiecībā uz tiesas lomu civilprocesā pēc savas būtības zināmā laika posmā nav mainījies. Satversmes tiesa jau daudzkārt norādījusi, ka likumdevējam ir pienākums periodiski apsvērt, vai konkrētais tiesiskais regulējums joprojām ir efektīvs, piemērots un nepieciešams un vai tas kādā veidā nebūtu pilnveidojams (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2005. gada 11. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-08-01 9.5. punktu un 2008. gada 2. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-22-01 18.3. punktu*). Tehnoloģiju, tiesu sistēmas un sabiedrības locekļu savstarpējo tiesisko attiecību attīstības rezultātā tiesiskais regulējums, kas savulaik bijis atbilstošs augstāka juridiska spēka tiesību normām, var novecot un galu galā pat pārkāpt personas pamattiesības.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32. pantu, Satversmes tiesa

nosprieda:

atzīt Civilprocesa likuma 26. panta pirmo daļu, 128. panta otrās daļas 1.² punkta pirmo teikumu un 132. panta pirmās daļas 6. punktu, ciktāl tie nosaka pienākumu prasības pieteikumā norādīt atbildētāja deklarēto dzīvesvietu, par atbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

I. Ziemele